

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

PRIVÓCZKI ZOLTÁN ISTVÁN

**SZENT ISTVÁN EGYETEM
KAPOSVÁRI CAMPUS
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR**

2020

SZENT ISTVÁN EGYETEM
KAPOSVÁRI CAMPUS
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Doktori Iskola vezetője:
PROF. DR. FERTŐ IMRE
MTA doktora

Témavezető:
DR. BORBÉLY CSABA PhD.
egyetemi docens

Társ-témavezető
DR. HABIL. BODNÁR KÁROLY PhD.
főiskolai tanár

**A DÉL-ALFÖLDI FIATAL GAZDÁLKODÓK
TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETE, KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL AZ IGÉNYBE VETT TÁMOGATÁSOK
HASZNOSULÁSÁRA**

Készítette:
PRIVÓCZKI ZOLTÁN ISTVÁN

KAPOSVÁR

2020

Tartalomjegyzék

oldal

1.	A kutatás előzményei, célkitűzése és hipotézisei	1
2.	Anyag és módszer.....	3
2.1.	A kutatás módszertana	3
2.2.	A kutatás szakaszai	3
2.3.	Kutatási terület: Dél-Alföld régió.....	6
2.4.	Mélyinterjú, mint kutatási módszer	7
3.	Eredmények	9
3.1.	Fiatal gazdák vállalkozásainak időtállósága.....	9
3.2.	Fiatal gazdák földbirtoklási lehetősége	9
3.3.	Fiatal gazdák vállalkozási stratégiája és tőkeigénye	11
3.4.	Fiatal gazdákat ösztönző támogatási programok.....	13
3.5.	Fiatal gazdák hatékony generációváltását segítő intézkedések	15
4.	Következtetések, javaslatok.....	18
5.	Új kutatási eredmények	26
6.	Az értekezés témaköréből megjelent publikációk	27
6.1.	Tudományos közlemények	27
6.2.	Teljes terjedelemben megjelent konferencia közlemények	28
6.3.	Előadások, absztraktok	29
6.4.	Könyv, kiadvány	30

1. A kutatás előzményei, célkitűzése és hipotézisei

Ahhoz, hogy a magyar fiatal gazdák helyzetképével, kilátásaival tisztában legyünk úgy gondolom, hogy az alapoktól kell indulnunk. Ebben a tekintetben ezt az alapot az Európai Unió és annak Közös Agrárpolitikája (továbbiakban: KAP) jelenti. Magyarország érdekérvényesítési ereje az ország méreteinél fogva jóval kisebb, mint a jelentős gazdasági erővel bíró tagországoké, ezért sok kompromisszumra van, illetve lesz szükség ahhoz, hogy a fiatal gazdák jelen és jövőbeni termelési potenciálját a lehető legjobban tudjuk kihasználni.

A disszertációm célkitűzése a Dél-alföldi fiatal gazdák társadalmi-gazdasági helyzetelemzése, a termelési potenciáljuk, vállalkozásaik időállósága, földhasználati lehetőségeik, gazdálkodási stratégiájuk, és a kordedvezményes nyugdíjazási rendszer elemzése a hatékony generációváltás aspektusában.

További célom a 18-40 év közötti fiatal agrárvállalkozók társadalmi és nemzetgazdasági megítélése, a fiatal gazdák vállalkozásindítását és fenntartását segítő Európai Uniós és hazai források felkutatása és azok buktatóinak elemzése. Szeretném felkutatni a vizsgálat tárgyát képező régió környezeti és termelési hagyományaihoz illeszkedő ösztönzési rendszereket, a termelési kedv visszanyerésének előmozdítása és a családeltartó szerepvállalás megerősítése érdekében. Végül szeretném feltérképezni, hogy miben térnek el a fiatal gazdák az idősebb társaiktól.

Kutatási célkitűzésem négy fő problémakör elemzésére koncentrálódik:

- C1** Milyen nehézségekbe ütközik a generációk közötti birtok, illetve gazdaságátadás?
- C2** Fiatal gazdák vállalkozási stratégiája mennyiben különbözik a korosabb gazdatársaiktól?

C3 Milyen hatása van a speciális állami támogatásoknak a fiatal gazdákra?

C4 Homogén, avagy heterogén a fiatal gazdálkodó csoport?

A kutatás hipotézisei

Szeretnék rámutatni a vidékfejlesztési, fiatal gazda programok és a hatékony generációváltás, korai nyugdíjazás szükségességére, a fiatal gazdálkodók tőkehiányára. A politikai és szakmai döntéshozók számára javaslatokat teszek a támogatási intenzitás, illetve az egyszeri 40.000 EUR támogatási összeg növelésére, a szankciók példa értékű csökkentésére.

Megfogalmazott hipotéziseim helytállóságát kívánom igazolni, melyek a következők:

H1 A fiatal gazdák termelési potenciálja, vállalkozásaik időtállósága a földhasználati lehetőségeiken múlik.

H2 A fiatal gazdák stratégiája a kevésbé tőkeigényes, családi-gazdaságon alapuló ágazatok felé irányul.

H3 A vidékfejlesztési és fiatal gazda programok ösztönzik a fiatal gazdákat, de önmagukban nem képesek megváltoztatni a gazdálkodási stratégiájukat.

H4 A fiatal gazdák hatékony generációváltását Magyarország kordedvezményes nyugdíjazási rendszere nem segíti elő.

2. Anyag és módszer

2.1. A kutatás módszertana

Primer kutatásaim részként a Dél-alföldi régióban fiatal gazdákhöz eljuttatott kérdőívek, illetve mélyinterjúk válaszelemzésén keresztül történt. A kérdőíves felmérések során számszerűsíthető eredményekre és ezek statisztikai kiértékelhetőségére törekedtem. Jelen választott kvantitatív kutatási módszeremnél, az írásbeli megkérdezést részesítettem előnyben, ezek közül is az önkitöltésre törekedtem. Ezzel a módszerrel átfogó képet kaptam a célkitűzéseimben szerepelt kérdésekre, de voltak olyan információk is melyeket a kvantitatív módszerrel nem tudtam elemezni, ezért kutatásaimban nem kívánok mindent információt számokkal kifejezni, mert indokoltnak láttam a **szekunder** kvantitatív elemzési módszert is alkalmazni. A mélyinterjú kvalitatív kutatási módszernél az egyéni, strukturált, meghatározott téma és tematika köré szerveződő interjút alkalmaztam. A fenti mélyinterjúkkal kívánom kiegészíteni, megerősíteni esetleg cáfolni a kvantitatív módszerrel szerzett információkat. A mélyinterjút nem használom bizonyítékként, hiszen nem reprezentatív módszer, ezért a céloom mélyinterjúkkal a kérdőíves vizsgálati eredmények megerősítése volt.

Összesen **457 db** kérdőívet juttattam el az érintett fiatal gazdákhöz, melyből **394 db** érkezett értékelhetően vissza.

2.2. A kutatás szakaszai

I. Kutatási szakasz:

Kutatás jellege: kvantitatív kutatás primer adatok alapján (kérdőíves és on-line felmérés).

Megkérdezés ideje: 2018. február – 2018. július

Kérdőív: saját szerkesztésű nyílt és zárt kérdéseket tartalmazó kérdőív, önkéntesen, anonim módon kitöltve.

Alapsokaság: Magyarország, Dél-alföldi régió 18-40 év közötti fiatal gazdák.

Mintavétel elemszáma: 176 db

Eredményes kitöltés: 138 db

Adatfeldolgozás: statisztikai: MS Excel, (grafikus megjelenítés) Google Drive; Likert-skála elemzés, SPSS Boxplotok készítése, kapcsolatvizsgálat).

II. Kutatási szakasz

Kutatás jellege: kvantitatív kutatás primer adatok alapján (kérdőíves és on-line felmérés).

Megkérdezés ideje: 2019. január – 2019. április

Kérdőív: saját szerkesztésű nyílt és zárt kérdéseket tartalmazó kérdőív, önkéntesen, anonim módon kitöltetve.

Alapsokaság: Magyarország, Dél-alföldi régió 18-40 év közötti fiatal gazdák.

Mintavétel elemszáma: 281 db

Eredményes kitöltés: 256 db

Euró régiós felmérés: Románia, Szerbia

Adatfeldolgozás: statisztikai: MS Excel, (grafikus megjelenítés) Google Drive; Likert-skála elemzés, SPSS (Boxplot), Korreláció vizsgálatok.

III. Kutatási szakasz

Kutatás jellege: kvalitatív kutatás primer adatokon (személyes, strukturált mélyinterjúk alapján).

Megkérdezés ideje: 2019. május – 2019. július

Alapsokaság: Magyarország, kompetens szakértők.

Mintavétel elemszáma: 5 fő

Eredményes interjúk száma: 5 fő

IV. Kutatási szakasz

Kutatás jellege: kvantitatív elemzés szekunder adatbázisból.

Adatgyűjtés ideje: 2015. január – 2019. augusztus

Alapsokaság (adatbázisok): AGRYA, KSH, AGROSTRATÉGA, NAK, EUROSTAT.

A kérdőív kérdéseit nyolc fő csoportba soroltam:

1. Fiatal gazda alapadatai.
2. Vállalkozás technikai paraméterei.
3. Információ forrásai.
4. Technológia színvonala.
5. Vállalkozás versenyképessége.
6. Vállalkozásfejlesztési hajlandóság.
7. Megvalósított és tervezett tevékenységek.
8. Akadályok.

A beérkezett adatok értékeléséhez Likert-skála elemzést hajtottam végre.

A kérdőívet az online „Google Űrlap” készítő alkalmazással és az MS Office Word 2016 szövegszerkesztővel, nyomtatott formában is elkészítettem.

A kapcsolatok összefüggéseinek vizsgálatához az IBM SPSS Statistics (v22) szoftvert használtam. Ezen utóbbi szoftver használatakor az adatsorok típusának megfelelően választottam ki az adott eljárást:

- Nominális változók közötti összefüggések vizsgálatára Pearson-féle Khí-négyzet próbát,
- Arányskálán mért változóknál Pearson (parametrikus) és Spearman (nem parametrikus) korrelációt,
- Vegyes változók esetén pedig variancia-analízist és Kruskal-Wallis (nem parametrikus) tesztek alkalmaztam.

- A normalitás vizsgálatánál a Shapiro-Wilk, míg a variancia homogenitás elemzésekor a Levene-tesztet használtam.

A kapott statisztikai eredmények értékelésekor a null hipotézis elvetését $p < 0,05$ szignifikanciaszint esetén tartottam indokoltnak.

Az eloszlás kvartiliseinek ábrázolására Boxplot formát alkalmaztam.

Annak érdekében, hogy a fiatal gazdák a kérdésre adott válaszok alapján homogén csoportot alkotnak-e klaszterelemzést végeztem. A klaszterek számának meghatározásánál Calinski-Harabasz pseudo F algoritmust használtam, ezt követően nem hierarchikus K-means (K közép) klaszterelemzést alkalmaztam.

A fiatal gazdák részére a KAP II. pilléréből biztosított egyszeri 40.000 eurónak megfelelő támogatási értéket azaz, a különböző időpontokban kapott pénzeszegeket 2018. évi jelenértékre számoltam át.

Jelenérték számításommal rá kívánok mutatni a fiatal gazdák által az egyes pályázati ciklusokban kapott egyszeri támogatási összeg mai értékére.

2.3. Kutatási terület: Dél-Alföld régió

A Dél-alföldi régió három megyét foglal magában: Bács-Kiskun, Békés és Csongrád. Magyarország délkeleti részén helyezkedik el az ország legnagyobb kiterjedésű és harmadik legnépesebb régiója (1. ábra). Országosan nem reprezentatív vizsgálataimat ebben a régióban tevékenykedő, prosperáló, aktív 18-40 év közötti fiatal gazdákkal végeztem.

1. ábra: Magyarország Dél-Alföld régiói, Forrás: (Wikipédia, 2019).

2.4. Mélyinterjú, mint kutatási módszer

A mélyinterjú során zajló kérdező-válaszadási folyamatok alapos ismerete elősegíti a kutatási céloknak megfelelő kérdésváltozatok kidolgozását, a válaszadói hibák okainak feltárását, ill. lehetőségek szerinti kiküszöbölését. A Kaposvári Egyetem Gazdálkodás-és Szervezéstudományok Doktori Iskolában elfogadott kutatási tervemnek megfelelően Magyarországon (Dr. Mikula Lajos, Dr. Weisz Miklós, Papp Gergely) ill. a Dél-alföldi régióban (Csongrád megye: Gémes László, Békés megye: Dr. Rákóczi Attila) olyan a témában jártas, kompetens és elismert szakembereket kerestem meg, akiknek reális rálátásuk van az érintett szakterületre.

Kutatási célkitűzéseim, hipotéziseim, valamint elért eredményeim elemzéseinek módját és mérési szintjeit a 1. táblázatban foglaltam össze.

1. táblázat: A kutatási témakörhöz kapcsolódó célok, hipotézisek összefüggései az elemzések módja és mérési szintjei

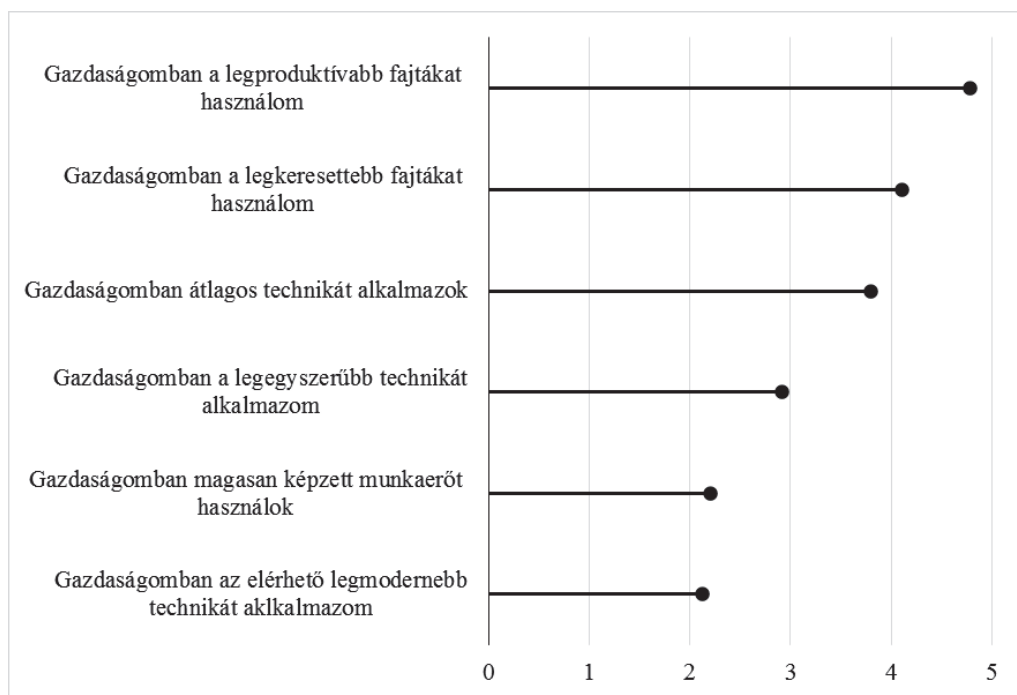
Célkitűzés		Hipotézis	Elemzés módja
C1 Milyen nehézségekbe ütközik a generációk közötti birtok- ill. gazdaságátadás?	C4 Homogén, vagy heterogén a fiatal gazdálkodói csoport?	H1 A fiatal gazdák termelési potenciálja, vállalkozásaik időtállósága a földhasználati lehetőségeiken múlik.	-Primer kutatás (kvalitatív, kvantitatív), kérdőíves és online elemzés -Személyes strukturált interjú -Likert-skála elemzés -MS Excel (grafikus ábrázolás: sáv diagram) -SPSS (ábrázolás: Boxplot) -Korreláció vizsgálat (Pearson/Spearman) Kruskal-Wallis teszt Khí-négyzet próba Levene teszt K-means klaszterelemzés
C2 Fiatal gazdák vállalkozási stratégiája mennyiben különbözik a korosabb gazdátársaiktól?		H2 A fiatal gazdák vállalkozási stratégiája az elkövetkező években a kevésbé tőkeigényes, családi-gazdaságon alapuló ágazatok felé irányul.	-Primer kutatás (kvalitatív, kvantitatív), kérdőíves és online elemzés -Személyes strukturált interjú -Likert-skála elemzés -MS Excel (ábrázolás: sáv diagram) -SPSS (grafikus ábrázolás: Boxplot) -Khí-négyzet próba -K-means klaszterelemzés
C3 Milyen hatása van a speciális állami támogatásoknak a fiatal gazdákra?		H3 A vidékfejlesztési és fiatal gazda programok ösztönzik a fiatal gazdákat, de önmagukban nem képesek megváltoztatni a gazdálkodási stratégiájukat.	-Szekunder kutatás (kvantitatív) kérdőíves és online elemzés -Személyes strukturált interjú, -Jelenérték számítás -Likert-skála elemzés MS Excel (grafikus ábrázolás: sáv diagram) -K-means klaszterelemzés
		H4 A fiatal gazdák hatékony generációváltását Magyarország kordedvezményes nyugdíjazási rendszere nem segíti elő.	-Primer kutatás (kvalitatív, kvantitatív), kérdőíves és online elemzés -Személyes strukturált interjú -Likert-skála elemzés, MS Excel (grafikus ábrázolás sáv diagram) -K-means klaszterelemzés

Forrás: Saját szerkesztés.

3. Eredmények

3.1. Fiatal gazdák vállalkozásainak időtállósága

A fiatal gazdák vállalkozásaik időtállóságát nagymértékben befolyásolja a használt technológia színvonala. A kutatási eredmény egyértelműen tükrözi, hogy a vizsgált fiatal gazdák többségükben átlagos technikát alkalmaznak a legproduktívabb és legkeresettebb fajtahasználat mellett (2. ábra).

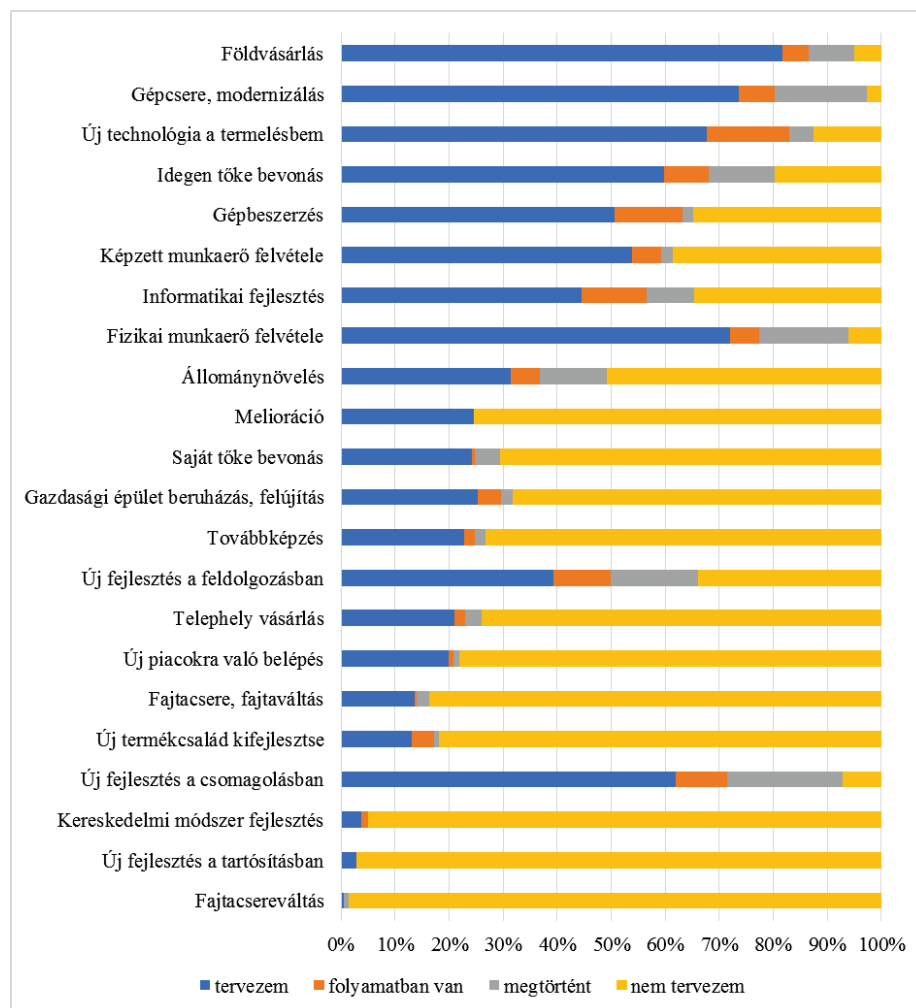

2. ábra: Jelenleg használt technológia színvonala (n=309) (Likert skála átlag alapján.)
Forrás: Saját szerkesztés.

3.2. Fiatal gazdák földbirtoklási lehetősége

A mezőgazdasági termelésre alkalmas földterület kínálata lényegében állandó, habár kis mértékben további területek vonhatók be a termelésbe. Ez, ami a föld árát növeli a kereslet változásának függvényében. Eltérően a többi erőforrástól, egyetértve Erdélyivel (2009) a föld iránti kereslet folyamatosan növekszik.

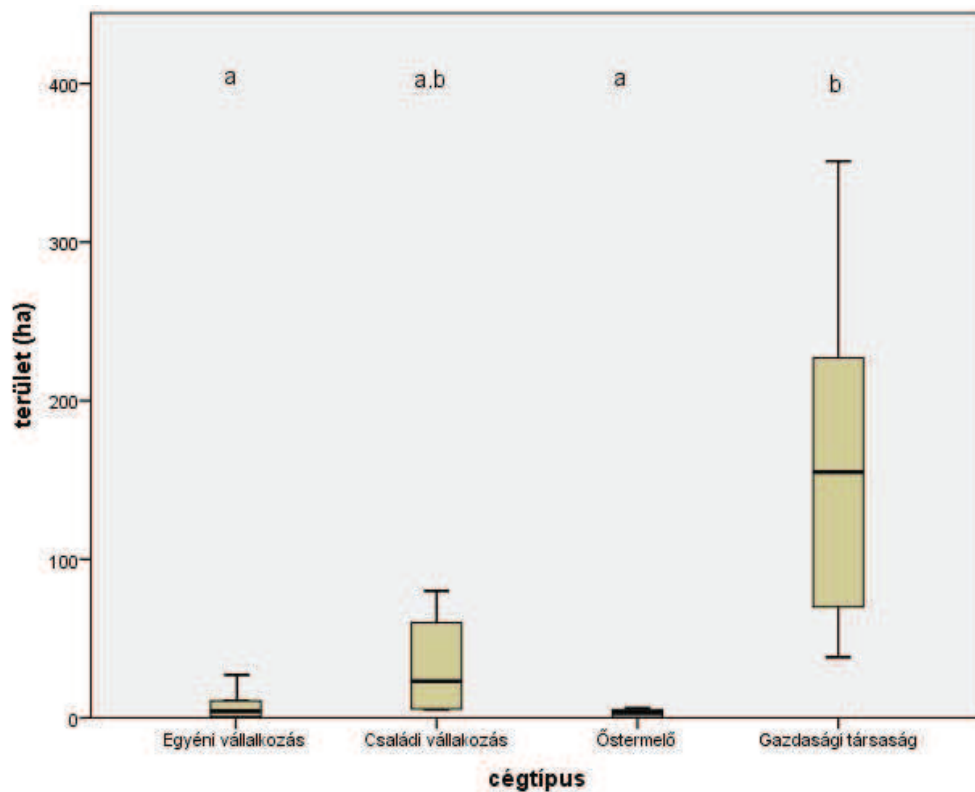
Kutatási eredményeim (3. ábra) alátámasztják az AGRYA 2016. évi felmérését. A fiatal gazdák továbbra is a területnövelést, illetve a földvásárlást tűzték ki célul. A földhöz jutás után következő tervek a technológiai, vagy a munkaerő-fejlesztések voltak.

3. ábra: Tervezett tevékenységek (n=306)
 Forrás: Saját szerkesztés

A 4. ábra tartalmazza az egyes üzemtípusok által használt földterület nagyságát.

A statisztikai eredmények arra utalnak, hogy az 50 ha feletti területet birtokló fiatal gazdák magasabb arányban és szívesebben alapítanak gazdasági társaságot, mint az egyéni vállalkozást vagy östermelői státuszt.

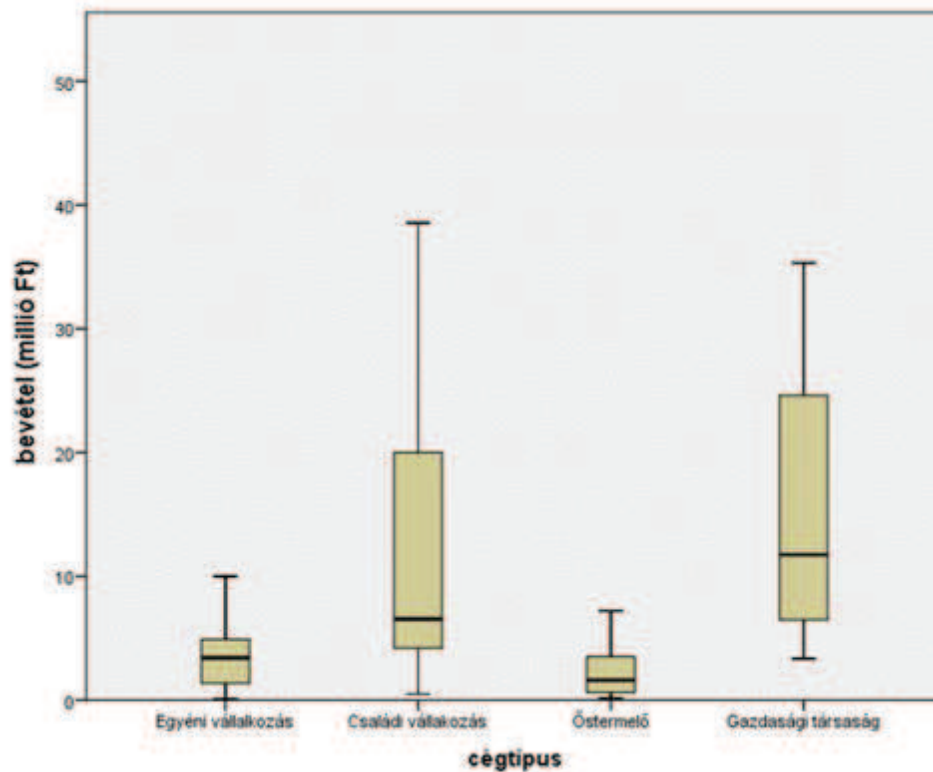

4. ábra: Mezőgazdaságilag hasznosított terület nagysága cég típus szerint 18-40 év közötti fiatal gazdák között a Dél-alföldi régióban. Az eltérő betűk a cég típusok közötti szignifikáns eltéréseket mutatják (Kruskal-Wallis teszt, $p=0,007$).
 Forrás: Saját szerkesztés (n=291)

3.3. Fiatal gazdák vállalkozási stratégiája és tőkeigénye

Mélyinterjú alanyok mindegyike egyetértett a mezőgazdasági ágazat magas tőkeigényében, illetve a magas belépési korlátjában.

Az éves árbevétel cég típus szerinti vizsgálata nem hozott új eredményt (5. ábra). A korábban elvárt egyéni vállalkozási formát (kényszervállalkozást) a fiatal gazdák vélelmezett éves árbevételüknek megfelelően alakítják ki. Így a magasabb árbevételt a gazdasági társaságokhoz társítják, míg az alacsonyabb árbevételnél az östermelést és az egyéni vállalkozást résesítik előnyben.

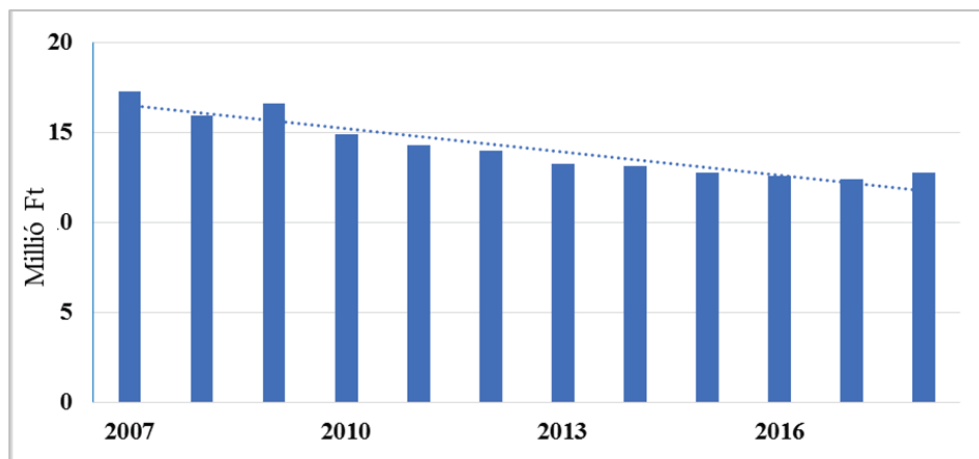

5. ábra: Éves árbevétel 18-40 év közötti fiatal gazdák között a Dél-alföldi régióban.
 Forrás: Saját szerkesztés (n=186)

A Kruskal-Wallis teszt eredménye szignifikáns eltérést mutatott a cégtípusok bevétele között. Elsősorban a családi vállalkozások jóval nagyobb bevétele volt jelentős az östermelőkhöz képest ($p < 0,001$), de az östermelők, a gazdasági társaságok ($p = 0,028$), az egyéni és családi vállalkozások között is szignifikáns különbség adódott ($p = 0,03$). A családi vállalkozások és gazdasági társaságok magas bevétellel társíthatóak. Az östermelők pedig a legalacsonyabb bevételekkel jellemezhetőek.

3.4. Fiatal gazdákat ösztönző támogatási programok

A fiatal gazdákat ösztönző támogatási programok szükségességének megítélésben minden mélyinterjú alany egyetértett, ellenben azok hasznosulása megosztotta a mélyinterjú alanyokat. A KAP II. pilléréből finanszírozott egyszeri jövedelemkiegészítő támogatás 70 000 EUR volt. Magyarország saját tagállami döntése értelmében 40 000 EUR összeget allokált. A 2007. évtől a fenti összeg változatlan maradt, miközben annak jelenértéke folyamatosan csökkent (6. ábra) úgy, hogy az adott jogcímhez köthető kötelezettség és elvárás rendszer folyamatosan nőtt. E két hatás együtt eredményezte, hogy a korábban 4-5-szörös, a fenti jogcímre benyújtott jelentkezés Magyarországon a 1,5-szeresére apadt.

6. ábra: Adott évben felvett 40 000 EUR fiatal gazda induló támogatás 2018. évi jelenértéke.

Forrás: Saját szerkesztés

A nem hierarchikus, K-means klaszterelemzés első lépésként 2 ideális klaszter számot jelölt meg (2. táblázat). Az elemzés a feltett kérdésre adott válaszok alapján a fiatal gazdák tekintetében bázis varianciaszámot eredményezett. Az 1. klaszterbe tartozó fiatal gazdák az "oktatást, képzett munkaerő meglétét" tartják a versenyképesség legfontosabb elemének, míg a

2. klaszterbe tartozó fiatal gazdák a „szövetkezést, a gépesítést és a csúcs technológiák” alkalmazását részesítik előnyben (3. táblázat). A felsoroltakon kívüli kategóriák között nem mutatkozott szignifikáns eltérés. A klaszterelemzés rámutatott arra, hogy az alacsonyabb szakmai végzettséggel és alacsonyabb átlagos földterülettel rendelkező fiatal gazdák (Klaszter 1) inkább a humán erőforrásban látják a legfontosabb versenyképességi tényezőt, míg a magasabb szakmai végzettségű, magasabb átlagos földterülettel rendelkező fiatal gazdák (Klaszter 2) inkább reáltényezőkben látják a versenyképességi előnyeiket.

2. táblázat: A versenyképesség fontossága a fiatal gazdák között a Dél-alföldi régióban (Nem hierarchikus K-means klaszterszám választó algoritmus alapján.) A piros szín a klaszterválasztást jelöli.

Klaszterszám	Calisnki/Harabas pseudo F
2	44,53
3	31,04
4	26,01

Forrás: Saját szerkesztés

3. táblázat: A versenyképesség fontossága a fiatal gazdák között a Dél-alföldi régióban (Nem hierarchikus K-means klaszterelemzés alapján.) A sárga szín a szignifikáns különbségeket mutató kategóriák esetén, a legnagyobb értékkel rendelkező klaszterek jelölésére szolgál. A piros szín azt jelöli, hogy nincs szignifikáns különbség.

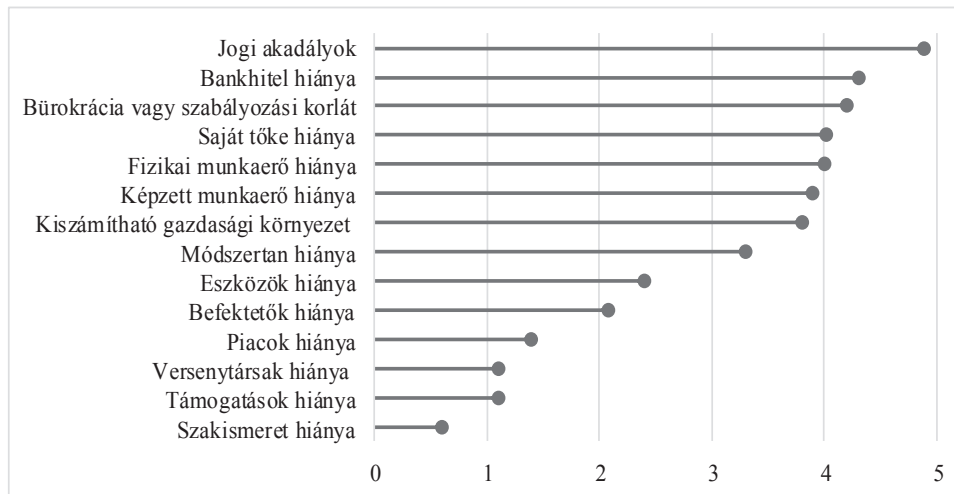
Versenyképesség fontossága	Klaszter 1	Klaszter 2	Kruskal-Wallis teszt
Marketingakciók, reklámakciók	2,01	2,18	0,3233
Kutatás, fejlesztés	2,03	2,15	0,566
Együttműködés, szövetkezés	2,25	2,66	0,0048
Extenzív tradicionális fajták használata	2,41	2,40	0,7853
Alkalmazkodóképesség	3,29	3,47	0,1192
Versenytársak viselkedése	3,44	3,55	0,4387
Gépesítés, technológiafejlesztés	3,68	3,88	0,0994
Csúcstechnológiák használata	3,75	4,00	0,0728
Ismert fajták használata	3,91	3,91	0,8795
Oktatás, képzett munkaerő használata	3,96	1,27	0,0001
Intenzív fajták használata	4,03	3,99	0,8785
Informatikai fejlesztések	4,23	4,19	0,7198
EU pályázatok bevonása	4,54	4,48	0,5218
Elérhető hitelekhez való hozzájutás	4,76	4,67	0,225
N (elemszám)	117	184	
Fiatal (kor)	0,51	0,53	0,7723
Agrárfelső (képzettségi szint)	0,26	0,29	0,5878
Föld (terület nagyság)	22,70	32,94	0,6598

Forrás: Saját szerkesztés.

3.5. Fiatal gazdák hatékony generációváltását segítő intézkedések

A hatékony generációváltást segítő intézkedéseket úgy lehet leginkább előkészíteni, ha a vállalkozások fejlődését akadályozó tényezőket vesszük számba. A mélyinterjúkban meghallgatott szakértők egyöntetű véleménye alapján olyan kormányzati döntések sorozatára van szükség a közeljövőben, mely összehangolt munkát igényel a jogalkotás, a szakigazgatás és az érdekképviseleti szervezetek részéről. A kutatás módszereként Likert-skála elemzést alkalmaztam (7. ábra), melynek során a vizsgált fiatal gazda csoport közel egyöntetűen a hatékony generációváltás, fejlődésük akadályozó

tényezőket a jogi akadályokban, úgymint a korai nyugdíjazásból eredő gazdaság átadásban, az örökösödési szabályozásban, valamint a földvásárlás fiatal gazdákat érintő, számukra előnytelen szabályozásban látom.

7. ábra: A vállalkozás fejlődését akadályozó tényezők a fiatal gazdák között a Dél-alföldi régióban. (Kérdésekre adott válaszok átlaga alapján.)

Forrás: Saját szerkesztés (n=301)

A nem hierarchikus, K-means klaszterelemzés első lépéseként 2 klaszter számot jelölt meg (4. táblázat). Az elemzés a feltett kérdésre adott válaszok alapján a fiatal gazdák tekintetében bázis varianciaszámot eredményezett. Az 1. klaszterbe tartozó fiatal gazdák a "kiszámíthatóság és a képzett munkaerő hiányát" tartják a vállalkozás fejlődését leginkább akadályozó tényezőnek. A 2. klaszterbe tartozó fiatal gazdák a „szakismeret, piac, eszköz, fizikai munkaerő hiányát” tartják elsőként szem előtt (5. táblázat). A felsoroltakon kívüli kategóriák jelentősége elmarad a fentiektől. A klaszterelemzés rámutatott arra, hogy a magasabb szakmai végzettséggel, és alacsonyabb átlagos földterülettel rendelkező 40 éves életkorukhoz leginkább közeledő fiatal gazdákat (Klaszter 1) inkább a hosszú távú akadályozó tényezők befolyásolják döntéseikben. Az alacsonyabb szakmai végzettségű, magasabb átlagos földterülettel rendelkező 40 éves életkoruktól távolabb eső fiatal gazdákat (Klaszter 2) inkább a rövid távú akadályozó tényezők befolyásolják

döntéseikben. A fejlődést akadályozó tényezők pontos ismerete, elemzése fontos támpontot nyújthat az adott ország kormánya és döntéshozói számára, az támogatáspolitikai kialakításában.

4. táblázat: A vállalkozás fejlődését akadályozó tényezők a fiatal gazdák között a Dél-alföldi régióban. (Nem hierarchikus K-means klaszterszám választó algoritmus alapján.) A piros szín a klaszterválasztást jelöli.

Klaszterszám	Calisnki/Harabas pseudo F
2	44,08
3	36,890
4	28,880

Forrás: Saját szerkesztés (n=301)

5. táblázat: A vállalkozás fejlődését akadályozó tényezők a fiatal gazdák között a Dél-alföldi régióban. (Nem hierarchikus K-means klaszterelemzés alapján.) A sárga szín a szignifikáns különbségeket mutató kategóriák esetén, a legnagyobb értékkel rendelkező klaszterek jelölésére szolgál. A piros szín azt jelöli, hogy nincs szignifikáns különbség.

Vállalkozások fejlődését akadályozó tényezők	Klaszter 1	Klaszter 2	Kruskal-Wallis teszt
Szakismeret hiánya	0,51	0,80	0,049
Verseny társak	1,12	1,09	0,800
Támogatások hiánya	1,13	1,03	0,320
Piacok hiánya	1,33	1,56	0,076
Befektetők hiánya	2,02	2,23	0,149
Eszközök hiánya	2,14	2,98	0,000
Módszertan hiánya	3,47	2,91	0,145
Fizikai munkaerő hiánya	3,87	4,34	0,001
Kiszámíthatóság hiánya	3,93	3,53	0,002
Képzett munkaerő hiánya	3,95	3,80	0,066
Saját tőke hiánya	4,09	3,87	0,196
Bürokrácia	4,79	2,88	0,000
Bankhitel hiánya	4,80	3,22	0,000
Jogi akadályok	4,94	4,81	0,153
N (elemszám)	208	93	
Fiatal (kor)	0,52	0,44	0,249
Agrárfelső (képzettségi szint)	0,29	0,27	0,735
Föld (terület nagyság)	27,49	39,07	0,656

Forrás: Saját szerkesztés (n=301)

4. Következtetések, javaslatok

A gazdasági életben tökeerősebbnek gondolt társas vállalkozások és az egyéni vállalkozások, illetve őstermelői státusz közötti átmenetet jelenthet a jogi személyiséggel rendelkező „új” családi gazdaságok létrejötte, munkanevén családi mezőgazdasági vállalkozás (csmv). Ez korlátozott felelősséggel fog járni tagjai számára kedvezményes adózási formájával, pályázati és hitelbírálati pozitívumaimmal ösztönözni fogja a fiatal gazdákat és családtagjaikat. Vélhetően egy viszonylag magas adómentes mezőgazdasági bevételhatárral, és párhuzamosan csökkenő adminisztrációs teherrel jól differenciálható, mégsem diszkriminatív új vállalkozási formát fog alkotni. A csmv valós alternatívát jelenthet, amely a jövőben őstermelői-, egyéni vállalkozói tevékenység kereteit túllépve, a gazdaság fejlesztésének irányába tud és kíván elmozdulni. Úgy, hogy a funkcionális vagyonszövetséget alkotva ezzel is elősegíti a későbbi hatékony generációváltást.

Az eredmények alapján arra a következtetésre jutottam, hogy az öt éves elvárt működési idő után is vállalkozásaikat megtartó fiatal gazdák háttérben szinte kivétel nélkül a szülőkön, nagyszülőkön átívelő erős agrárérintettség áll. A pályáját kezdő fiatal gazda az agrárszektorba való magas anyagi belépési korlát következtében gyakorlatilag a családi háttér gazdaságra támaszkodik, ezáltal predesztinálódik is, mind szakmai, tapasztalatszerzési, mind vagyonszövetségi szempontból. Ezért kiemelt jelentőséget látok elnevezéstől függetlenül egy olyan korszerű családi vállalkozási formában, ami ezt a folyamatot tovább erősíti és támogatja, ezáltal még inkább teret ad a fiatal gazdák „kinövésére”, térnyerésére.

A fiatal gazdák földellátottságának mutatóit jelentősen javítaná, ha egy újabb „Földet a gazdáknak” programhoz hasonlóan az osztatlan közös földekre első számú preferenciaigényt nyújthatnának be.

Ezzel is felgyorsítva, illetve ösztönözve a magyarországi birtokkoncentrációt. A fentiek alapján: **a H1 hipotézisben megfogalmazottakat teljes egészében elfogadom.**

Indoklás: A fiatal gazdálkodók térnyeréséhez sem az Európai Unió tagországaiban, sem Magyarországon nem fér kétség. Termelési potenciáljukat, vállalkozásaik időtállóságát befolyásoló gazdálkodási struktúra nagymértékben meghatározza a jövőbeni kilátásaikat és termelési, vállalkozói kedvüket. A helyesen kialakított családi gazdálkodási adózási és földbirtoklási rendszer olyan előremutató együttgondolkodást és szoros kommunikációt indít el a fiatal gazdák és a döntéshozó kormányzat között, mely előre viheti a sikeres generációváltás ügyét.

A kedvezőbb adózáson és az új családi vállalkozói formán alapuló rendszeren túl a fiatal gazdák vállalkozási stratégiáját nagymértékben befolyásolja a magyar bankrendszer hitelintézményi háttere. Az agrárszektor kiváló adósminősítéssel rendelkezik a többi szektorhoz képest. Az őstermelői kategória pénzügyi és finanszírozási megítélése a mai napig nehézségekbe ütközik. A fiatal gazdáknak az általuk választott gazdálkodási struktúrához illeszkedő, elsősorban beruházási célú, másodsorban forgóeszköz finanszírozási célú hitelkonstrukcióra van szükségük.

A mezőgazdasági szektor javuló jövedelmezőségéhez hozzájárultak a VP pályázati forrásai is, melyek egyes vállalatokon keresztül kezelni tudják a kialakult munkaerőhiány által okozott problémákat is. A fiatal gazdák esetében az innovatív technológiák elterjedése, és a nagyobb mértékű beruházási kedv nem csak a fajlagos hozamok növekedését, hanem a ráfordítások hatékonyságának növekedését mutatja. A fiatal gazdák vállalkozási stratégiája véleményem szerint a jövőben hagyományos családi értékrenden alapuló, de a gazdálkodási feltételekhez gyorsan alkalmazkodó

innovatív, (erőteljesen gépesített és automatizált), fenntartható technológiát és fajtákat alkalmazó, célorientált, önellátáson túlmutató tőkeigényes alacsony foglalkoztatottságot igénylő gazdálkodás lesz.

A választott vállalkozási stratégiát a csekély anyagi tartalék miatt már rövidtávon is a jövedelmezőségi viszonyok, és a választott szegmens agrár-támogatottsága fogja eldönteni.

Az Agrárminisztérium kiemelten kezeli, és a jövőben is kiemelten kívánja kezelni a sikeres generációváltást. Szükségesnek tartom a fiatal gazdák már utalt önszerveződésén, illetve az AGRYA és a FIVÉM által fenntartott közösségi oldalon túl, egy olyan államilag finanszírozott platform, applikáció létrehozását, mely jelen kor technikai színvonalának megfelel. Okostelefonok alkalmazásával, Android és iOS operációs rendszerekkel működjön, és legyen alkalmas arra, hogy a fiatal gazdák problematikájával foglalkozzon. A célcsoportot gyors, pontos, megbízható és aktuális információval lássa el, illetve interaktívan a törvényi előírásokat betartva (GDPR), adatokat is gyűjtsön.

A fentiek alapján: **a H2 jelző alatt megfogalmazott kutatási hipotézisem részben elfogadom.**

Indoklás: A fiatal gazdák vállalkozási stratégiájukat a családi gazdaságon alapuló ágazatok felé orientálják. Feltevésem alátámasztottnak ítélem meg, hiszen a család által felhalmozott tudás és vagyonelemek a generációk által így lesznek leginkább biztosítottak. Ellenben a fiatal gazdák vállalkozó kedve magasabb, mint idősebb társaiké. Az elkövetkező években céljuk nem a kevésbé tőkeigényes, hanem a pályázati és hitelforrással is kiegészült magas technika és műszaki know-how értékű beruházások felé tolódik.

Nem eldöntött tény, hogy a jövőbeni támogatások a gyakorlatban hogyan teljesülnek. Mindenesetre bizakodással töltheti el a 2022-2023-tól fiatal

gazda minősítéssel rendelkezőket, hogy művelt területeik után vagy magasabb kiegészítő támogatást kapnak, vagy a jelenlegi támogatási érték (65 EUR/ha) megtartása mellett a területegységet növelik (jelenleg 90 ha). Az esetleges visszaélések lehetősége miatt véleményem szerint két verzió kombinációja lehetne igazán életképes.

A KAP II. pilléréből finanszírozott támogatások közé sorolt jövedelempótló induló támogatás értéke vélhetően 40 000 EUR összegről, jelentősen magasabb összegre fog duzzadni, mely úgy vélem már elegendő az Európai Unió által a fenntarthatósági kritériumoknak is megfelelő gazdaság létrehozására, a meglévő gazdaság fejlesztésére.

A majdani családi gazdaságon alapuló erős agrárérintettségű vállalkozási stratégiája a számukra elkülönített beruházási pályázatok különforrásában, a +10%-os többlettámogatásban valamint teljes lezárt üzleti év nemleges teljesítési feltételének biztosításában nyilvánul meg.

A KAP 2021-27 költségvetési ciklus forráselvárásai gyökeresen megváltoznak, ugyanis a fiatal gazdák számára a fenntarthatósági szempontok szerinti alkalmazkodás betartatása érdekében stratégiai tervet írnak elő. A tervezett és valós forrás felhasználásról, a megadott indikátormutatókon keresztül rendszeres és folyamatos adatközlésre lesznek kötelezettek a gazdálkodásukról.

A fentiek alapján H3 jelző alatt megfogalmazott kutatási hipotézisem teljes egészében elfogadom.

Indoklás: Úgy vélem, hogy a kiterjedt vidékfejlesztési és fiatal gazda tematikus programok kizárólag önmagukban nem képesek megváltoztatni a célközönség gazdálkodási stratégiáját. Ehhez szükség van az adott kormány által is támogatott, ösztönző komplex gazdasági, lakhatási, infrastrukturális, családtámogatási és kedvező adózási környezetre, mely túlmutat, a KAP I. és

II. pillér által biztosított fiatal gazdákat speciálisan érintő támogatási és ösztönző rendszeren.

A hatékony generációváltást Magyarországon három fő jogi akadályként emlegetett probléma nehezíti:

- az elővásárlási rangsor a föld adásvétele esetében,
- a termőföld örökösödési szabályai,
- a (korai) nyugdíjazás intézményrendszere.

A döntéshozók és a generációváltó fiatal gazdák egyaránt érzékelik, hogy az elkövetkező időszakban konkrét cselekvési tervekkel kell előállni. Ennek hiányában a generációváltás nem fog megvalósulni, a termelési folyamat megreked a fiatal gazdák számára, ezáltal kevésbé lesz vonzó a mezőgazdasági ágazat.

Sajnos a fiatal gazdák eme preferált immáron elsődleges rangsorként aposztrofált elővásárlási sorban nem szerepelnek. Következésképpen a fiatal gazdák földszerzését, még mindig nem segíti kellőképpen földforgalmi törvény.

Ha többen is élnek elővásárlási jogukkal, akkor kiegészítő szabályként egy másodlagos sorrendet kell figyelembe venni. Itt:

1. helyen családi gazdálkodó,
2. **helyen fiatal földműves,**
3. helyen a pályakezdő gazdálkodó áll.

Következésképpen a fiatal gazdák ebben az esetben is „csak” a másodlagos rangsor 2. helyét foglalják el.

A hatályos földforgalmi jogszabály értelmében a nem földműves 1 hektárig, a földműves 300 hektárig szerezhethet földtulajdont. Földforgalmi Törvény szempontjából a szerzés módok közül a kisajátítás, kárpótlási földárverés, és a

törvényes öröklés nem tartozik a fenti törvény szerzőmódjai közé, így arra nem vonatkoznak a Földforgalmi Törvény korlátai.

A demográfia problémák miatt egyre nagyobb nyomás nehezedik a nyugdíjrendszerre a születéskori várható élettartam növekedésével. A nyugdíjba vonulás idejétől, azaz a 65 éves kor után további átlagosan 10 év nyugdíjfolyósításra lehet számítani. Tovább rontja a jelenlegi nyugdíjrendszer fenntarthatóságát a gyermeklétszám drasztikus csökkenése.

A sikeres generációváltást véleményem szerint a Magyarországon a korkedvezményes nyugdíj és az önkéntes magasabb járulékfizetés nagymértékben elősegítené, felgyorsítaná. A gazdasági környezet jelenleg nem alkalmas ennek bevezetésére. A nyugdíjba vonulás ugyan életkorhoz kötött, de a gazdák esetében nem jelenti automatikusan a gazdálkodás befejezését.

Eredményeim szerint az idősödő gazdák tényleges nyugdíjazása nehéz feladat, hiszen a magyarországi társadalmi szokások szerint a mezőgazdasági tevékenység, holtig tartó folyamat. Magyarországon a gazdasági verseny nem kényszeríti a gazdákat a gazdaság átadására, mert a termelésből származó csökkenő jövedelmet a támogatásból pótolja, sőt a fejlesztés helyett feléli. Véleményem szerint amennyiben nem kényszerről, hanem döntésről van szó a korai nyugdíjazás intézményrendszerét azok az idősödő gazdák vennék igénybe, akiknek alacsony a keresetük, tehát a helyettesítési rátájuk magas, így kisebb jövedelem kieséssel számolhatnának a nyugdíjazáskor.

A fentiek alapján H4 pont alatt megfogalmazott kutatási hipotézisem részben elfogadom.

Indoklás: Korkedvezményes nyugdíjellátást legfeljebb 2014. december 31-éig lehetett szerezni, mégpedig azokban a munkakörökben, amelyeket a nyugdíjtörvény végrehajtásáról szóló kormányrendelet ma már hatályát veszített melléklete sorolt fel. Ezek egyike sem tartalmazott egyetlen egy

mezőgazdasági vagy azzal összefüggő tevékenységet sem, tehát a korábban érvényes jogszabályban sem volt előzménye a mezőgazdasági ágazat szereplőinek. A fiatal gazdák belépését illetően a kordedvezményes nyugdíjazásban komoly elvi potenciált látok, ugyanis a kilépési folyamat támogatása a stratégia komoly ösztönző eleme lenne. Az idősebb gazdálkodók sérelem nélküli kilépésének rendszere és módszere, további vizsgálatokat igényel.

Az Eurorégióban végzett vizsgálatok rámutattak az adott országok gyengeségeire és erősségeire. Mind a romániai, mind a vajdasági kutatások igazolták, hogy a fiatal gazdák által irányított gazdaságok nem vagy csak kis hányada rendelkezik üzleti tervvel, mindamelllett, hogy az ott tevékenykedő fiatal gazdák sem ötletszegények, csak lehetőségeik eltérőek magyar társaikéhoz képest. Mindamelllett a fejlesztés lehetőségét Ők is támogatásokban látják, de a beruházási célzatú banki hitelek és az azzal járó kötelezettségeket nem részesítik előnyben. Jobban bíznak saját tapasztalataikban, mint az idegen forrásból származó információkban. Ellenben pozitív hogy a termelési költségek csökkentések helyett, a piac kiterjesztését és jövedelem növelését helyezik előtérbe. Sajnos az informatikai eszközök fejlesztését nem tekintik a versenyképesség fontos tényezőjének Ők a modern gépesítést egyelőre fontosabbnak ítélik meg.

A disszertáció célkitűzések című fejezetben említett fiatal gazda, mint gazdálkodói csoport homogén, avagy heterogén voltának eldöntésére használt nem hierarchikus K-means klaszterelemzési módszer nem várt eredményt hozott. A már felsorolt kritériumok alapján a magyarországi 18 és 40 év közötti fiatal gazdák közel sem egységesek, heterogén csoportot alkotnak.

A fiatal gazdák homogén csoportidentitását koruk, szakmai végzettségük, összetartozásuk érdeklődési és azonos problémakörük adják. A homogén csoportban a tagok ismerik, elfogadják és támogatják egymást.(lásd fiatal gazda facebook csoportok).

A csoporton belül viszont korra, szakmai végzettségre, művelt földterületre történő „szelekció” után a felmerülő problémákra, dilemmákra, döntési, választási és élethelyzetekre heterogén módon reagálnak.

A klaszterelemzés rámutatott arra, hogy az egyes célterületeket érintő problémákra az adott klaszterekbe tartozó fiatal gazdák eltérően reagáltak, más-más fontossági sorrendet alakítanak ki. A globális vizsgálataim pedig rámutattak az idősebb gazdatársaiktól való eltérésekre is.

Javaslatom alapján a rövid és hosszú távú szakmapolitika döntéshozataloknál a heterogén csoportok érdekeit, meglátásait is figyelembe kell venni.

5. Új kutatási eredmények

1. A klaszterelemzés bizonyította, hogy a Dél-alföldi régió fiatal gazdatársadalma nem képez homogén közösséget; jelenlegi helyzetük, lehetőségeik, fejlesztési elgondolásaik sok tekintetben különböznek, tipikus csoportokat alkotnak.
2. A fentiekre és a tényleges gazdasági eredményeikre való tekintettel a fiatal gazdák eltérő jövőképpel rendelkeznek, amelyek megvalósítását nem szolgálják jól a jelenlegi támogatási, hitelezési, pályázat-kiírási és elbírálási rendszerek (NAV, MÁK).
3. A fiatal gazdák gazdasági céljaikat csak igen korlátozott mértékben tudják megvalósítani, mert mindez ideig hátrányos gazdálkodási formába kényszerültek. A meglévő számos östermelői, egyéni és társas vállalkozói formációk adózási és támogatási rendszerek nem segítik kellően gazdasági fejlődésüket. Az elemzések azt bizonyítják, hogy kollektív igény mutatkozik egy „testreszabott” családi mezőgazdasági vállalkozás (csmv) jogszabályi megalkotására.
4. A magyar mezőgazdaság jövője a fiatal gazdák térnyerésén, az ehhez szükséges generációváltáson is múlik. A fiatal gazdák földhöz jutási szándékát akadályozza a jelenlegi termőföld vásárlási szabályozásban felállított elővásárlási jog rangsora. Felülvizsgálatra szorulnak a földhöz jutás szabályai (az öröklési, az elővásárlási és bérlési rangsorok), különös tekintettel az állami földekre, valamint a (korai) nyugdíjazás szabályaira.

6. Az értekezés témaköréből megjelent publikációk

6.1. Tudományos közlemények

Privóczki Zoltán István, Borbély Csaba, Bodnár Károly (2015): Fialat gazdák magyarországi megítélésének összehasonlító elemzése: review. Köztes Európa: A VIKEK Közleményei, 7:1-2, pp. 182-190.

Károly Bodnár, Zoltán István Privóczki (2015): Young farmers' position in the Hungarian agrarian society. *Lucrari Stiintifice Management Agricol*, 17:1, pp. 183-187.

Zoltán István Privóczki, Csaba Borbély, Károly Bodnár (2016): Young farmers' income generating capacity and capital requirement: Corn production Review On Agriculture And Rural Development, 5:1-2, pp. 119-125.

Zoltán István Privóczki, Csaba Borbély, Károly Bodnár (2016): Income generating capacity and capital requirement of young farmers: Vegetable production in greenhouse. *Lucrari Stiintifice Management Agricol*, 18:2, pp. 253-260.

Privóczki Zoltán István, Borbély Csaba, Bodnár Károly (2017): Humán erőforrás-gazdálkodás és a fiatal gazdálkodók kapcsolata. TAYLOR: A VIKEK Közleményei, 9:3-4, pp. 5-10.

Bodnar Karoly, Bodnar Gabor, Csaky Imre, Makra Laszlo, Privoczki Zoltan Istvan (2017): Model calculations for the improvement of the microclimate of a rabbit house. *Lucrari Stiintifice Management Agricol*, 19:1, pp. 35-40.

Károly Bodnár, Borbély Csaba, Zoltán István Privóczki (2017): Alternative agricultural income opportunities of young farmers: rabbit meat production. *Lucrari Stiintifice Management Agricol*, 19:2, pp.13-18.

Privóczki Zoltán István (2018): Fialat gazdák árbevétel és jövedelem elvárásai a vidékfejlesztési program induló támogatásának tükrében. TAYLOR: A VIKEK Közleményei, 10:3, pp. 93-100.

Károly Bodnár, Tibor Könyves, Zoltán István Privóczki (2018): Young farmers attitude to innovation in Vojvodina (Serbia). *Lucrari Stiintifice seria Agronomie*, 61:1, pp. 29-32.

Karoly Bodnar, Privoczki Zoltan Istvan (2018): The position of small producer sin the Hungarian rabbit production. *Lucrari Stiintifice seria Agronomie*, 61:1, pp. 166-170.

Károly Bodnár, Ioan Csősz, Constantinescu Simona, Ciolac Ramona Mariann

Zoltán István Privóczki (2018): Preliminary data on the willingness to innovation of young farmers in Timis country. *Lucrari Stiintifice Management Agricol*, 20:1, pp. 5-10.

Bodnar Karoly, Nyilas Bettina, Privoczki Zoltan Istvan (2018): Development of a rabbit farm in Hajdú-Bihar County (a case study). *Lucrari Stiintifice Management Agricol*, 20:3, pp. 322-326.

Bodnar Karoly, Bodnar Gabor, Makra Laszlo, Fulop Andrea, Farkas Zoltan, Csepe Zoltan, Privoczki Zoltan Istvan (2019): Technical note. Improving the microclimate of a rabbit house: thermal insulation and air handling. *World Rabbit Science*, 27:1, pp. 49-55.

6.2. Teljes terjedelemben megjelent konferencia közlemények

Privóczki Zoltán István (2015): Korlátozások a fiatal gazdák méhészeteiben. In: Horváth J., Monostori T. (szerk.): *A gazda szemétől a precíziós mezőgazdaságig - 120 év a Dél-Alföld agráriumáért: Magyar Tudomány Ünnepe 2015, Hódmezővásárhely, SZTE MGK*, pp. 43-49.

Privóczki Zoltán István, Borbély Csaba, Bodnár Károly (2017): Fiatal gazdák vállalkozásainak jövedelemtermelő képessége és tökeigénye: Kukorica-termesztés. In: Futó Z. (szerk.): *Magyar vidék-perspektívák, megoldások a XXI. században: I. vidékfejlesztési konferencia, Szarvas, SZIE Egyetemi Kiadó*, pp. 82-87.

Privóczki Zoltán István (2017): Halgazda vagy fiatal gazda a kettő együtt nem megy?! In: Bodnár K., Privóczki Z. I. (szerk.): *Tudomány A Vidék Szolgálatában c. konferencia, Csongrád, Agro-Assistance Kft.*, p. 112.

Privóczki Zoltán István (2018): Fiatal gazdák Standard Termelési Érték (STÉ) és Európai Mértékegység (EUME) számításának anomáliái. In: Egri Z., Paraszt M. (szerk.): *Magasabb (helyi) hozzáadott érték, mint a vidék kitorési lehetősége. II Nemzetközi Vidékfejlesztési Tudományos Konferencia, Szarvas, SZIE AGK*, pp. 82-87.

Bodnár Károly, Nyilas Bettina, Privóczki Zoltán István (2018): Nyúltenyésztő vállalkozás fejlesztése Hajdú-Bihar megyében. In: Egri Z., Paraszt M. (szerk.): *Magasabb (helyi) hozzáadott érték, mint a vidék kitorési lehetősége. II Nemzetközi Vidékfejlesztési Tudományos Konferencia, Szarvas, SZIE AGK*, pp. 268-273.

Privóczki Zoltán István (2019): Fiatal gazdák földhöz jutási lehetősége a közvetlen és közvetett agrártámogatások tükrében. In: Bodnár K. (szerk.) *5. Logisztika a Dél-Alföldön, Csongrád, Agro-Assistance Kft.*, pp. 62-70.

6.3. Előadások, absztraktok

Karoly Bodnar, Zoltan Istvan Privoczki (2015): Young farmers' position in the Hungarian agrarian society. Book of Abstracts of Scientific Conferences Banats University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine (Timisoara), 3: p. 87.

Privóczki Zoltán István (2016): Kertészeti pályázatok a Vidékfejlesztési Program tükrében, különös tekintettel a fiatal gazdálkodók lehetőségeire. In: Bodnár K. (szerk.): Logisztika a Dél-Alföldön: A regionális konferencia előadásainak összefoglalói Hódmezővásárhely, SZTE MGK, pp. 23-24.

Zoltán István Privóczki, Csaba Borbély, Károly Bodnár (2017): Young farmers and sustainable development. In: Monostori T. (szerk.) 15th Wellmann International Scientific Conference: Towards sustainable agriculture: an interdisciplinary approach, Hódmezővásárhely, SZTE MGK, p. 71.

Privóczki Zoltán István (2017): Fiatal gazdák alternatív jövedelemszerzési lehetősége innovatív gombatermesztési technológia által. In: Molnár G., Belovári A. (szerk.): „*A fantázia (erő) terei*” c. tudományos konferencia, Kaposvár, Kaposvári Egyetem, p. 48.

Privóczki Zoltán István (2017): Fiatal gazdák Standard Termelési Érték (STÉ) számításának korlátozó tényezői az állattenyésztésben. In: Nagy Z. B. (szerk.) LIX. Georgikon Napok, Kivonatkötet: A múlt mérföldkövei és a jövő kihívásai: 220 éves a Georgikon, Keszthely, Pannon Egyetem Georgikon Kar p. 150.

Privóczki Zoltán István (2017): Óshonos és veszélyeztetett állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése, különös tekintettel a fiatal gazdálkodók támogatásigénylési lehetőségeire. In: Bodnár K., Jernei Z. (szerk.): Logisztika a Dél-Alföldön: In memoriam Prohászka Ottó. Csongrád, Agro-Assistance Kft., pp.22-23.

6.4. Könyv, kiadvány

Bodnár Károly, Privóczki Zoltán István (szerk.) (2017): Tudomány a vidék szolgálatában c. konferencia kiadvány, Csongrád, Agro-Assistance Kft., 112. p. (ISBN: 9786150007045)

Bodnár Károly, Privóczki Zoltán István (szerk.) (2019): 5. Logisztika a Dél-Alföldön Lektorált tudományos konferencia kiadvány, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság Logisztikai Munkabizottság, Csongrád, Agro-Assistance Kft. 77 p. (ISBN: 9786150057040)